

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 15 listopada 2018 r. Sąd Rejonowy w Pabianicach w sprawie z powództwa Z. B. i J. B. przeciwko G. K., W. K., A. K. o roszczenia z umowy darowizny, oddalił powództwo i orzekł o kosztach postępowania.

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu I instancji stanowiły następujące istotne ustalenia i wnioski:

W dniu 23 sierpnia 2007 r. J. B. i jego żona Z. B.

dokonali na rzecz syna powódki -G. K. darowizny udziału wynoszącego 1/2 części w zabudowanej nieruchomości, położonej we wsi (...), gminie P., działce (...), objętej księgą wieczystą (...), a G. K. darowiznę przyjął. Powodom pozostał na prawach współności ustawowej majątkowej małżeńskiej pozostały udział 1/2 w darowanej nieruchomości.

W dniu 5 lipca 2016 r. G. K. darował swojemu synowi W. K. udział wynoszący 1/2 w zabudowanej nieruchomości, położonej w miejscowości (...), gminie P., działce (...), objętej księgą wieczystą (...). W. K. darowiznę przyjął. Darowany udział był tożsamy z udziałem, jaki G. K. otrzymał od powodów darowizną dokonaną w dniu 23 sierpnia 2007 r.

Między powodami oraz G. K. i W. K. dochodzi do sprzeczek, kłótni na tle podziału obowiązków związanych z prowadzeniem gospodarstwa oraz sposobu korzystania ze wspólnego domu. Pomieszczenia mieszkalne znajdują się na parterze budynku, w którym mieszkają powodowie, G. K. jego syn M. K., W. K. z żoną i małym dzieckiem. Latem 2017 r. doszło do interwencji policji w związku z uderzeniem powódki przez syna G. K. podczas sprzeczki wywołanej przez Z. B. na tle korzystania z krzeseł przez biesiadników imprezy grillowej zorganizowanej przez G. K. na nieruchomości stron. Interwencja policji zakończyła się pouczeniem. W. K. i G. K. mają założone niebieskie karty w związku z sytuacją rodzinną, jednakże w ocenie dzielnicowego zachowanie pozwanych uległo znacznej poprawie gdy obaj podjęli pracę.

U G. K. stwierdzono alkoholizm i skierowano go na leczenie, którego nie podjął. We wspólnym z G. K. spożywaniu alkoholu uczestniczył również powód oraz W. K.. Powódka w dniu 30 maja 2017 r. zgłosiła się do pracownika opieki społecznej z uwagą na awanturę domową, w wyniku której G. K. wyrwał drzwi i doszło do szarpaniny.

W listopadzie 2017 r. doszło do awantury domowej, podczas której G. K. uderzył J. K. i rozciął mu wargę. Powódka skarżył się sąsiadce H. M. zimą 2017 r., że jest źle traktowana przez syna i wnuka oraz, że jest bita i kopana.

W ustalonych okolicznościach faktycznych Sąd Rejonowy uznał roszczenie powodów co do wszystkich pozwanych jako pozbawione podstawy prawnej z uwagi na brak legitymacji procesowej biernej. Ze względu na treść art. 898 – 900 k.c. sprawa o odwołanie darowizny ze swej istoty winna toczyć się między darczyńcą a obdarowanym, który otrzymał darowiznę i jest w jej posiadaniu w dacie wytoczenia powództwa, gdyż zbycie darowizny skutkuje brakiem możliwości jej zwrotu. A skoro pozwany G. K. w dniu 5 lipca 2016 r., to jest przed wytoczeniem powództwa, darował otrzymany od powodów udział w nieruchomości swojemu synowi W. K., który darowiznę przyjął, nie był już obdarowanym, nie posiadał przedmiotu darowizny, co oznacza, iż nie był legitymowany do występowania w sprawie w charakterze pozwanego. Pozwany W. K. nie był zaś obdarowanym przez powodów, lecz przez swojego ojca G. K., co oznacza, iż między powodami a W. K. nie zachodzi relacja darczyńca – obdarowany, mogąca skutkować żądaniem zwrotu darowizny. Analogiczna relacja zachodzi między żądaniem zwrotu darowizny skierowanym wobec A. K., która stała się współwłaścicielką nieruchomości na skutek darowizny dokonanej przez swojego męża W. K..

Wobec powyższego, jak stwierdził Sąd Rejonowy, bezcelowe jest rozważanie przesłanek rażącej niewdzięczności wskazanej w art. 898 § 1 k.c. warunkującej skuteczność odwołania darowizny. Sąd Rejonowy stwierdził jedynie, że zachowanie G. K. wobec powodów było obiektywnie nieprawidłowe, jednak z uwagi na wzajemne relacje stron, naturalne konflikty wynikające z konieczności przebywania kilku dorosłych osób w różnym wieku, z różnymi

potrzebami na małej przestrzeni, zachowania G. K. nie może traktować jako rażącej niewdzięczności wobec powodów, którzy często swoją postawą i zachowaniem prowokują sytuacje konfliktowe.

Apelację od opisanego rozstrzygnięcia wywiedli powodowie, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie przepisów postępowania: art. 233 k.p.c., art. 231 k.p.c. oraz przepisów prawa materialnego w postaci art. 6 k.c. w zw. z art. 898 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, art. 898 § 2 k.c. poprzez jego błędną wykładnię, art. 898 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. i art. 407 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie.

Nadto skarżący zarzucili naruszenie § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015.1804) poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom w zaniżonej kwocie 4 428 zł brutto, zamiast w kwocie 6 642 zł brutto.

W konkluzji skarżący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku, uwzględnienie powództwa w całości wobec pozwanych W. K. i A. K. i zobowiązanie pozwanych do dokonania zwrotu udziału w wysokości 1/2 nieruchomości położonej w H. 34, P., oznaczonej jako działka nr (...), objętej księgą wieczystą o nr (...) poprzez złożenie stosownego oświadczenia oraz o zmianę kosztów nieopłaconej pomocy prawnej do kwoty 6 642 zł.

Nadto skarżący wnieśli o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu za postępowanie przez Sądem II instancji.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja nie jest zasadna.

Ustalenia faktycznie w zakresie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia jako prawidłowe Sąd Okręgowy podziela, przyjmując za własne, z jedną korektą, dotyczącą stwierdzenia o tożsamości darowanych udziałów w nieruchomości, kolejno w dniu 23 sierpnia 2007 r. i w dniu 5 lipca 2016 r., o czym będzie mowa poniżej.

Sąd Rejonowy trafnie zauważył, że przedmiotowa sprawa winna toczyć się między darczyńcą a obdarowanym, który otrzymał darowiznę i jest w jej posiadaniu w dacie wytoczenia powództwa, gdyż zbycie darowizny skutkuje brakiem możliwości jej zwrotu. Obowiązek zwrotu darowizny obciąża bowiem tylko obdarowanego. Osoba trzecia może być zobowiązana do zwrotu przedmiotu darowizny jedynie wtedy, gdy obdarowany rozporządził nieodpłatnie przedmiotem darowizny, ale po odwołaniu darowizny (art. 407 k.c.).

W badanej sprawie opisana sytuacja nie ma miejsca. Obdarowany w 2007 r. przez powodów G. K. przekazał nieodpłatnie przedmiot darowizny (jak twierdzą strony) na rzecz syna W. K. w 2016 r., czyli przed odwołaniem przez powodów darowizny, które nastąpiło w pozwie, złożonym w Sądzie Rejonowym w dniu 24 stycznia 2017 r.

Innymi słowy, odwołanie darowizny jest skuteczne, jeśli obdarowany nadal jest właścicielem rzeczy. Jeśli zaś utracił już ten przymiot, odwołanie nie wywołuje takiego skutku. Żądanie zwrotu darowizny nie przechodzi na osobę trzecią, bo nie sposób uznać, aby pierwotnie obdarowany był zobowiązany do zwrotu przedmiotu darowizny, aby miał obowiązek liczyć się z takim zwrotem, skoro zbył nieruchomość.

Wprawdzie zgodnie z art. 898 § 2 k.c. zwrot przedmiotu odwołanej darowizny powinien nastąpić stosownie do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, jednakże obowiązek zwrotu przedmiotu odwołanej darowizny obciąża jedynie obdarowanego. Osoba trzecia może być zobowiązana do zwrotu przedmiotu darowizny jedynie wtedy, gdy obdarowany po odwołaniu darowizny rozporządził nieodpłatnie przedmiotem darowizny na rzecz osoby trzeciej (art. 407 KC). Przepis art. 407 KC, co do zasady, nie ma zastosowania do nieodpłatnych rozporządzeń przedmiotem darowizny na rzecz osób trzecich, które nastąpiły przed odwołaniem darowizny (tak komentarz do art. 898 KC red. Osajda 2020, wyd. 24/B. Lackoroński – Legalis).

Z opisanych choćby wyżej względów stanowisko apelacji nie zasługuje na uwzględnienie, a zarzut naruszenia art. 898 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. i z art. 407 k.c. jest w pełni chybiony.

W świetle opisanego stanowiska jurydycznego, zarzuty naruszenia art. 233 k.p.c. (prawidłowo art. 233 § 1 k.p.c.) oraz art. 231 k.p.c. sprowadzające się do zakwestionowania oceny dowodów zebranych w sprawie, a tym samym niewłaściwym przyjęciu przez Sąd Rejonowy, że nie doszło do rażącej niewdzięczności pozwanych wobec powodów, tracą na znaczeniu, w sytuacji, gdy nie dotyczą obdarowanego i darczyńców, w rozumieniu art. 898 k.c.

Dokonując kontroli instancyjnej zaskarżonego orzeczenia, należy ponadto zwrócić uwagę na kilka zagadnień, nie dostrzeżonych przez strony jak i Sąd I instancji, a rzutujących na przedmiot, istotę sporu i wynik postępowania.

Otóż w pozwie z dnia 24 stycznia 2017 r. Z. B. i J. K. wystąpili przeciwko G. K. i W. K. o zwrot darowizny dokonanej 23 sierpnia 2007 r. na rzecz syna G. K. w postaci działki i połowy domu.

W piśmie procesowym z dnia 24 sierpnia 2017 r. powodowie sprecyzowali żądanie, domagając się na podstawie art. 898 § 2 w zw. z art. 405 w zw. z art. 407 k.c. zobowiązania pozwanego W. K. do dokonania zwrotu udziału w wysokości $\frac{1}{2}$ nieruchomości położonej w H. 34, składającej się z działek oznaczonych numerami (...) o powierzchni 2 ha 31 a 03 m², będącego przedmiotem darowizny ze strony powodów na rzecz G. K., a następnie przedmiotem darowizny ze strony pozwanego G. K. na rzecz pozwanego W. K. (pismo procesowe k. 43- 50).

Po pierwsze, określenie żądania nie jest prawidłowe, bowiem powództwo o zwrot przedmiotu darowizny obejmuje zobowiązanie strony do złożenia oświadczenia woli, którego treścią jest przeniesienie własności w związku z odwołaniem darowizny. Wyrok sądu zastępuje to oświadczenie woli, wymagane od obdarowanego przy zawarciu umowy notarialnej przenoszącej własność (art. 64 k.c. w zw. z art. 1047 k.p.c.). Sąd rozpoznający sprawę rozstrzyga o treści zgłoszonego żądania, zawartego pozwie (art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c.), które w badanej sprawie nie zawiera żądania złożenia oświadczenia woli. Ponadto żądanie obejmuje zwrot udziału w działkach o nr (...) o pow. 2 ha 31 a 03 m², które łącznie nie były przedmiotem darowizny.

Po drugie, przedmiot określony w piśmie precyzującym żądanie pozwu (k.43-50) obecnie nie istnieje.

Otóż umowa darowizny z dnia 23 sierpnia 2007 r. na rzecz G. K. obejmowała udział $\frac{1}{2}$ w działce nr (...) o pow. 0,8486 ha, co wynika z § 2 aktu notarialnego. Księga wieczysta, urządzona dla tej nieruchomości o nr (...) obejmowała wprawdzie ponadto działkę nr (...), ale ta nie była przedmiotem darowizny.

Umowa darowizny z dnia 5 lipca 2016 r. na rzecz W. K. obejmowała z kolei udział $\frac{1}{2}$ w działce nr (...) o pow. 0,1278 ha, dla której urządzona była księga wieczysta o nr (...).

W księdze wieczystej nr (...) obecnie wpisana jest działka nr (...), której właścicielami są osoby trzecie.

W księdze wieczystej (...) widnieje działka nr (...).

Z zestawienia powyższych danych, zawartych w opisanych dwóch umowach darowizn oraz księgach wieczystych wynika, że przedmiotem pierwszej z nich był udział $\frac{1}{2}$ w działce nr (...), a przedmiotem drugiej z nich udział $\frac{1}{2}$ w działce nr (...), których powierzchnie są diametralnie różne, objęte były innymi księgami wieczystymi i rozbieżności tych w żaden sposób nie wyjaśniono. W konsekwencji przyjąć należy, że przedmiot żądania określony jako działki nr (...) nie istnieje.

Z tych wszystkich względów, powództwo w żadnej mierze nie zasługiwało na uwzględnienie, a wniosek apelacji, obejmujący zwrot działki nr (...) odbiega od dochodzonego w pozwie, sprecyzowanym pismem z dnia 24 sierpnia 2017 r. żądania, a czemu sprzeciwia się zasada sformułowana w art. 383 k.p.c.

Bezzasadny jest zarzut naruszenia art. § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015.1804), bowiem powołane rozporządzenie nie ma w niniejszej sprawie zastosowania. Przypomnieć wypada, że pełnomocnik reprezentujący powodów został ustanowiony postanowieniem z dnia 16 marca 2017 r. z urzędu (k. 24, 32), w związku z czym koszty nieopłaconej pomocy prawnej reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2016 r. poz. 1715-tj. w Dz.U. 2019 poz. 68), które przy wartości przedmiotu sporu wskazanej na kwotę 60 000 zł, określa w § 8 pkt 6 wynagrodzenie pełnomocnika z urzędu w wysokości 3 600 zł. Suma ta powiększona o podatek VAT (§ 4 ust. 3 rozporządzenia) składa się na zasądzoną przez Sąd Rejonowy kwotę 4 428 zł.

W tym stanie rzeczy, wobec bezzasadności zarzutów apelacyjnych, wywiedziona przez powodów apelacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej powodom z urzędu w postępowaniu apelacyjnym orzeczono na podstawie § 8 pkt 6 w zw. z § 16 ust. 1 pkt 1 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (tj. w Dz.U. 2019 poz. 68).